İSTEMLER, BEKLENTİLER VE UMUT BAKIMINDAN MASONLUK…

Murat Özgen Ayfer

(1985)

Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaptedeceğiz;
güneşin zaptı yakın!
(Nazım Hikmet: "Güneşi içenlerin Türküsü")

[Zaman çok çabuk akıp gidiyor; günümüzde her şey çok hızlı değişiyor. Bu çalışma 40 yıl katar önce yapılmış. Hiç kuşkusuz şimdi (2024'de) yer yer birtakım düzeltmeler gerekli. Hem birtakım görseller de eklenebilir.]

Bu yazının kaleme alınışındaki amaç, Masonluktaki istemleri, beklentileri ve masonların geleceğe yönelik bazı umutlarını bireysel bir yaklaşım ile özetlemektir.

Tarihsel bilgiler bakımından, yayınlanmış olan dergilerden yararlanılmıştır. Ancak, Masonluktaki istem ve beklentiler, genel olarak insanın ve toplumların istem ve beklentilerine bağlanmıştır. Bundan dolayı, yazının başlangıcında bireyin ve toplumun istem ve beklentilerinin ne şekilde oluştuğuna ilişkin bazı varsayımlarda bulunulmuştur. Gerek bu varsayımların gerekse Masonluğa ilişkin istem ve beklentilerin yorumsal bakımdan değerlendirilmelerinde hiç bir kaynaktan yararlanılmadığı için, bu yazının tümü bütünüyle bir tasarım ya da bir hayal ürünü olarak da kabul edilebilir. Önemli olan AMAÇ ve bu amacın gerçekleşebilmesi için beslenmesi sürdürülecek olan UMUT'tur.

KİŞİNİN BİREYSEL İSTEMLERİ

İnsan, bireysel olarak, yaşam süresinin kendine göre yetersiz kalışından hayli etkileniyor. Hele asıl bilinçlenmeye başladığı ve verimli olduğu dönemin, yani gençliği ile artık iş ve güçten geri kaldığı yaşlılığı arasında kalan sürenin, yaşayabileceği toplam süreye oranla yarı yarıya bile olmadığını hesaplayınca, daha da telaşlanıyor.

İnsan istiyor ki, tüm istemleri kendine pek kısa gelen bu süre içinde gerçekleşiversin, beklentileri karşılığını bulsun. Artık yaşamında yapmak ve görmek istediği hiçbir şey kalmamış olmasının gönül rahatlığı içinde ölsün istiyor insan.

Eğer kişinin istem ve beklentileri yalnızca kendisiyle, üstelik salt nesnel yaşamıyla ilgiliyse, bu durum pek büyük bir sorun sayılmamalı ya da sorun olarak büyütülen istemler pek o kadar önemsenmemeli. Yanlış anlaşılmasın; her insanın yaşamını uygar bir şekilde, tüm gereksinmelerini, -çalışması koşuluyla- yeterince sağlayarak sürdürmesi en doğal hakkıdır. Bu doğal hakkına bile sahip olamayan milyonlarca aç ve yoksul insan yaşıyor dünyamızda. Bu gerçeği bilerek diyebiliriz ki, aşırı tutku ortadan kalkmadıkça nesnel yaşamın şekil ve olanaklarına ilişkin istemlerin sonu gelmez.

Asıl sorun, insanın tinsel yaşamıyla ilgili istem ve beklentilerinde… Hele kişi "yetkinliğe ulaşmak" gibi bir yüce amaca yönelmişse...

İnsanın, tam bir yetkinliğinin ancak bir mertebesi olan "olgunluk" düzeyine kadar ulaşabileceğini baştan bilmesi gerek. Doğal yaşam süresi birkaç kat uzatılsa bile, böylesine bir istemin gerçekleşemeyeceğinin bilincinde olarak beklentilerini bu bilinç ışığında düzenlemesi gerek…

Hatta "olgunluk" kavramı bile öylesine geniş, öylesine göreli ki... Bırakalım yetkinliği, bir insanın tam ve bütünleşmiş bir olgunluk mertebesine ulaşmış olduğu nasıl savunulabilir?

Ne var ki, tüm bu gerçekler, insanın yetkinleşme doğrultusunda ilerleme çabasını, kendini olgunlaştırıp en azından "bilge kişi" olabilmek için uğraşmasını engellememeli, durdurmamalı. Yoksa insanın nesnel yaşamının bile bir anlamı kalmaz.

İnsan, yaşamının bir gün sona ereceğinin doğallığını içine sindirerek hatta bireysel gelişiminin "ölüm" anı gelmeden çok önce bir durma ve duraklama devresine girebileceğini kabullenerek fakat sanki bu yaşam sonsuzcasına sürecekmiş gibi, ancak bundan dolayı da kendisini gevşekliğe ve umursamazlığı kaptırmaksızın, zamanın akıp gittiğinin ve geri dönme olasılığının bulunmadığının da bilincinde olarak, kendini yüceltme uğraşısını aralıksız sürdürmeli… Önündeki basamakları teker teker çıkmalı daha da aydınlığa doğru…

KİŞİNİN TOPLUMSAL İSTEMLERİ

İnsanın bireysel istem ve beklentileri yalnızca o düzeyde kalmıyor. Kişi, en küçük toplum olan ailesinden başlayarak, sosyal çevresi ve ulusundan geçmek suretiyle tüm insanlığa uzanan her boyuttaki toplumu için hatta kendisinin doğrudan içinde bulunmadığı bir toplum için bile istemler besliyor, beklentiler oluşturuyor.

Böylesine istem ve beklentileri olmayan insanlar da yok değil... Hakça yaşama olanağını elde edememiş kişiler için bu yoksunluk doğal karşılanmalı… Ancak, nesnel gereksinmelerini yeterince sağlayabilen bir kişinin istem ve beklentileri gene yalnızca kendisi ya da kendisiyle birlikte yakınları için olup daha geniş bir toplumsal boyuta ulaşamamışsa, bu zavallı bencil, daha büyük boyuttaki toplum için olsa olsa bir asalak olarak nitelendirilebilir.

Öte yandan, daha bireysel gereksinmelerini en asgarî düzeyde bile sağlama olanağından yoksun insanların, kendilerini bir yana bırakıp da toplumsal beklentiler peşinde koşmalarına ne demeli? Kendilerini insanlığa adamış olan bu yiğitleri hangi sözcüklerle nitelendirerek onlara yaraşır yüceliği nasıl dile getirmeli?

Özel durumları bir kenara bırakarak diyebiliriz ki, toplum için ama kendini toplumdan soyutlamaksızın yaşamasını bilen insanın, toplumsal boyutta istemlerinin bulunması pek doğal bir olgudur. Ne var ki, aynı insan, bu toplumsal boyuttaki istemlerinin de kendi nesnel yaşam süresi içinde gerçekleşmelerinin beklentisi içinde…

Oysa toplumsal boyuttaki istemlerin birçoğunun gerçekleşebilmesi için, insanın doğal yaşam süresinden çok daha uzun, belki kat kat fazla bir zamana hatta belki yüzyılların geçmesine gerek var.

Bir toplumun yaşam süresi genellikle bir insanın yaşam süresinden çok daha uzundur. Bu nedenle, bir insanın topluma ilişkin istem ve beklentilerinin, ancak o toplumun yaşam süresinin içinde gerçekleşebilmesi olasılığı çok daha yüksektir. Üstelik toplumsal istem ve beklentiler, bireysel istem ve beklentilerden -tinsel nitelikli olsalar bile- çok daha belirgindir. Çünkü insan bir toplumsal yetkinlik tasarlamaz; ya toplumu oluşturan her birey için ayrı ayrı olmak üzere bir yetkinlik tasarımı oluşturur ve bunun topluma tümüyle yaygınlaşmasını bir beklenti haline getirir ya da toplumun bireylere bu olanağı sağlayabilecek düzeyde gelişkin niteliklerle bezenmesini amaçlar. Dolayısıyla, istem ve beklentilerin, toplumsal boyuttan bireysel boyuta indirgenmedikleri sürece, belirli bir şekil ya da kapsamları vardır.

Bazı insanlar, bireysel istemlerinin kendi yaşam süreleri içimde gerçekleşme olanağı bulunmadığını kavrayınca, bunları âdeta miras bırakma yolunu seçer ve kendilerinden sonraki nesil ya da kuşaklar için daha iyi olanaklar sağlayabilme çabası gösterirler. Bu tür çabalar çoğunlukla aile boyutundaki toplum düzeyinde kalır. Bunda gene de bir bencil doyum özlemi vardır ama böyle bir tutum yaşamın gerçeğini de vurgular,

İstemlerin aileden daha büyük toplumların boyutunda miras bırakılması ise, kişinin kendi yaşam süresi içinde elinden gelen her çabayı göstermiş ve beklentilerini bir türlü istenilen sonuca ulaştıramamışsa olumlu bir tutum olarak nitelendirilebilir. Zira toplumsal boyuttaki istem ve beklentilerin, bir bayrak yarışında olduğu gibi, önceki nesil ve kuşaklardan sonrakilere aktarılarak sürdürülmesinden başka çıkar yol yoktur.

Bilmeliyiz ki, bizim yaşam dönemimizdeki dileklerimizi bizden sonra gelecek kuşaklar kovalayacaktır. Hazırlıklarımızı buna göre yapmalıyız. Her toplumsal istemimizin gerçekleştiğini, her beklentimizin olumlu bir sonuca bağlandığını görebilecek kadar yaşamayacağız.

Belki farkında değiliz ama bizden nesillerce önce yaşamış olan insanların bazı istem ve beklentileri, şu içinde yaşamakta olduğumuz çağda hatta bugün gerçekleşmekte… Bu olgu bizden önce de böyle olmuştu, bizden sonra da böyle olacak. Fakat bu demek değil ki, yüzyıllar, binyıllar öncesinden kalma olup daha henüz gerçekleşememiş toplumsal istem ve beklentiler yok değil…

Her gerçekleşen istem, her olumlu sonuç alınan beklenti, istemler ve beklentiler zincirini noktalayıp sona erdirmez; aksine yerlerine yenilerini bırakırlar. Aradan geçen zaman, koşullarda hiçbir değişiklik yapmamış olsa da bir istemin gerçekleşmesiyle aynı yol ve doğrultu üzerinde onun devamı olan daha yeni bir istem oluşacaktır. Bir başka deyişle, toplumsal istemlerin de sonu gelmeyecektir. Doğanın ve onun ayrılmaz bir parçası olan insan toplusunun değişmez yasasının gereğidir bu…

Eğer doğa yasası böyle olmasaydı, her şey belli boyutlar içinde öyle sınırlandırılmış kalırdı ki, sözlüklerimizde EVRİM sözcüğünün bulunmasına gerek kalmazdı. Çünkü böyle olmayacak bir durumda ne sözcüğün tanımı ne de açıklaması yapılabilirdi. Oysa bazı dinler ve çıkarcılar gibi hiçbir şeyin değişmemesi ve gelişmemesini isteyenlerin istemlerine karşın evrim var, sürüyor ve sürecek.

ZAMANIN ETKİSİ

Göz önünde tutulması gereken hususlardan biri de şöyle: Gerçekleşen her istem, amaçlanmış olduğu zamandaki özelliklerine tıpatıp uymayabilir. Bu durumda özgün (orijinal) istem gerçekleşmemiş sayılmaz. Aradan geçen süre koşulları değiştirmiştir. Artık özgün istemin gerçekleşmesinin değil, o istemin çağdaş koşullara uygun karşılığının gerçekleşmesi beklenir. Olan da budur.

Bu bakımdan, dünün her hangi bir beklentisinin sonuçlanmış olup olmadığını da bugünün gerekleri ve koşulları altında değerlendirmek gerekir. Ne yazık ki, hem yerinin hem koşullarının neler ve nasıl olacağını, bugünden bilemiyoruz; bunları kestirmeye kalkıştığımızda ne denli büyük yanılgılara düştüğümüzü geçirişimize bir göz atarak anlıyoruz. Geçmişin deneyimleriyle, geleceği oranlamakta daha iyi ve daha doğru yaklaşımlar sağlamaya çalışıyoruz ama buna karşın yanılgı payımız beklediğimizden büyük oluyor.

Bu nedenle, istem ve beklentilerimizi yalnızca bugünün koşuları içinde düşünmeyle, geleceğe yönelik olarak tasarlayıp geliştirsek de bunların ancak bugün için geçerli olabileceklerini, yarın bir değişime uğrayabileceklerini şimdiden kabullenmek zorundayız.

TOPLUMUN İSTEM VE BEKLENTİLERİ

İstem ve beklentiler yalnızca bireyden kaynaklanmıyor. Tek tek bireylerin istem ve beklentileri birbiriyle uyuşunca hatta birbirine yakın düşse bile toplumsal bir nitelik kazanıyor.

Toplumun istem ve beklentilerinde ise çok önemli bir başka etken işin içine karışıyor: Bireylerin istem ve beklentileri arasındaki uyuşma da "tam ve yetkin" değil... Dolayısıyla hiçbir toplumun istem ve beklentileri kendi içinde bütünüyle özdeş ve türdeş (homojen) olmuyor.

Kaldı ki, toplumu oluşturan bireyler, aynı toplum içinde, aynı amaçlar doğrultusunda, aynı ya da benzer sonuçlara varılabilmesi için ayrı ayrı yol ve yöntemler öneriyor. Hatta önermekle kalmayarak, kendilerinin tek iyi ve doğru olduğunu benimsedikleri yol ve yöntemin başkalarınca da aynen benimsenmesi gerektiğini sanıyor ve savunuyorlar. Böylece, başlangıçta aynı gibi görünen istem ve beklentiler farklılaşıyor.

Çoğunluk buyrultusunun en uygun ve en doğru çözüm olduğunu benimseyen bir kişi, bu durumda da kamuoyuna başvurulması gerektiğini, bundan sonra azınlıkta kalanların çoğunlukta olanlara uymalarıyla toplumun istem ve beklentilerinin özdeşliğe ve türdeşliğe ulaşabileceğini ileri sürebilir. Fakat bu durum azınlıkta olanların istem ve beklentilerini gerçekleştirebilir mi acaba? Çoğunluğa uymak zorunda kalmalarından ötürü azınlıktakilerin istemleri gerçekleşme yoluna girmiş olmasa da önemsiz sayılabilir mi? Bir de şu var: Çoğunluk buyrultusunun en uygun ve en doğru çözüm olduğundan hiç mi kuşku duyulamaz?

Bu ve benzeri sorulara olumlu yanıt verilemeyeceği için, toplumun istem ve beklentilerinin özdeşleştirilip türdeşleştirilmesine çalışılırken, toplumu oluşturan bireylerin sayısal çoğunluğu bir ölçü olarak alınamaz.

Buna karşılık, aynı istem ve beklentilerin bireysel boyuta indirgendiklerinde görülen farklılıkları, o toplumu oluşturan kaç kişi varsa o kadar çok özlü ve o kadar çok türlüdür diye de düşünülmemelidir. Öyle bir durumda ortada toplumun istem ve beklentisi diye bir şey kalmaz.

Şu halde toplumun istem ve beklentilerinin özdeşleştirilip türdeşleştirilmesinde birtakım başka ölçüler ya da kıstaslar esas alınmalıdır. Kimisi bunu inanç ya da dinde bulur. Kimisi sevgiyi esas alır, bazıları buna "gönül" der. Masonlukta önerilen "akıl ve bilgelik" de bir ölçü olamaz mı?

Şu halde, toplumun istem ve beklentilerinin olabildiğince özdeşleştirilip türdeşleştirilmesinde, bir de ölçünün ne olması gerektiği sorunu var.

GRUPLAŞMA OLGUSU

Tüm güçlüklerine karşın birçok insan, belli bir konu üzerindeki bireysel istem ve beklentilerinde uyuşma sağlar. Aynı toplum içindeki diğer birçokları bu uyuşmaya katılmaz, başkalarıyla bağdaşır. Böylelikle, toplumun genel yapısında herhangi bir değişiklik söz konusu olmaksızın gruplaşmalar doğar.

İstem ve beklentilere ilişkin gruplaşmalar, toplumun bölünmesini gerektirmez. Çünkü bir insan, herhangi bir kişi, belli bir konuya ilişkin istem ve beklentileri nedeniyle belli bir grupta iken, bir başka konudaki istem ve beklentileri nedeniyle de bir diğer grupta yer almakta olabilir.

Ne var ki, grupların istem ve beklentileri ayrı ayrı ve farklı farklı çok yüksek boyutlara varacak olursa, bir grubun çok sayıda ve çok önemsenen istem ve beklentileri diğer bir grubundakiler ile tümüyle ya da tümüne yakın bir ölçüde çelişiyorsa, o zaman birbirinden kopuk toplamların oluşması kaçınılmazdır.

Bununla birlikte, önceden "bir" olan toplumun bölünerek birden çok sayıda toplum oluşturması da gruplaşma olgusunu ortadan kaldırmaz.

Bunun tersine, zaman zaman ve yer yer önceden ayrı olan toplumlar birleşir ve tek bir toplum oluşturur. Bu durumda da önceki gruplaşmalar ya birleşmiş toplum içinde oldukları gibi kalır ya da yeni ve birleşmiş toplum içinde gruplar da birleşerek yeniden şekillenir.

Amaçları aynı olsa bile, benimsedikleri yol ve yöntemlerdeki farklılıklar, grupların istem ve beklentileri bakımından da bir uyuşmazlık yaratır. Ancak bu, uyuşmazlığı olan grupların hiçbir zaman hiçbir konuda anlaşamayacağı demek değildir. Aksine, amaçları aynı olduğu gibi, anlaştıkları ve uyuştukları hususlar, anlaşamadıkları ve uyuşamadıklarından hem daha çoktur hem de objektif olarak daha önemlidir.

Buna karşın grupların her biri diğeriyle birleşip bütünleşerek her hususta anlaşma ve uyuşma arar. Gelecekte doğabilecek sorunların bugünden çözümlenmiş olmasındaki yarar bakımından bu arayış haklı görülebilir. Ancak bu karşılıklı arayış, özellikle tolerans göstermeyi ya da ödün vermeyi karşı taraftan bekleyiş içerir; birleşme varsa da bütünleşme yoktur ve gruplaşma olgusunun süregitmesinin temel nedeni haline de gelir,

Şu halde denilebilir ki, aslında istem ve beklentilerinin çoğunda anlaşıp uyuşan, pek azında uzlaşamayan toplumsal grupların birlik ve beraberliğini engelleyen ya da geciktiren etken ya kendini beğenmişlik ya da vazgeçememe, feragat edemeyiştir. Bu etkene "hak verememe" yani diğer grubun kendi görüş açısından haklı olabileceğini benimseyememe denilebilir. Daha kısa bir anlatımla bu etken TOLERANS NOKSANI'dır.

UZLAŞMAZLIKLARIN GETİRDİKLERİ

Kişilerin noksanlıklarından olan gurur, kibir ve olumsuz tutkular toplumsal boyuta da yansır. Aralarında anlaşma ve uyuşma sağlayamayan gruplardan herhangi biri, kendi benimsediği yol ve yöntemin en doğrusu olduğunu, budan dolayı da kendi istem ve beklentilerinin en iyisi olduğunu ileri sürer. Bu kadarla da kalmaz; bu nedenlerden ötürü kendisinin üstünlüğünü kanıtlamaya kalkışır. Kanıtlama girişimiyle de yetinmeyip, sanki gerçekten kanıtlanmış gibi diğer grupların da kendisini onaylamaları hatta kendisine kendi belirlediği koşullarla katılmaları üzerinde diretmeye başlayınca, ilişkiler bozulur, uzlaşma olanağı ortadan kalkar.

Zaman zaman aslında özdeş olan toplumsal gruplardan biri, uzlaşmazlık konusuyla ilgili ya da ilgisiz birtakım etkenlerle, diğerlerine oranla güç edinir. Bu güçlenme, tüm topluma oranla bir sayısal çoğunluk şeklinde olabileceği gibi, birtakım diğer grupların kendisini aslında çok başka nedenlerle desteklemelerinden hatta kendisine bağımlı olmalarından da ileri gelebilir. Bir başka deyişle, güç sağlama girişiminde bir grubun diğerlerine baskı yapışı, onları şu ya da bu şekilde kandırma, onlara özel ödünler vererek ya da yakınlaşmış görünerek kendine doğru çekme, fırsatları kendi lehine kullanarak yararlanma gibi olumsuz fakat sonuç veren yollara başvurduğu görülebilir.

Aynı toplumun içindeki özdeş gruplardan biri diğerlerine oranla daha güçlü olduğunu fark edince, istemlerinin gerçekleşmesi bakımından ya bir egemenlik ve üstünlük tutkusuna da kapılır ya da önceden zaten var olan bu tutkusunu eyleme dönüştürme olanağını elde eder. Gücünü, uyuşmazlık konusu olan hususun gerçek ya da en etkili temsilcisi oluşundan almasa bile, diğerlerine bunu da kabul ettirmeye yönelir, kendisini desteklemeyen grupları da kendi ileri sürdüğü koşullara uymaya, koyduğu ilkeleri benimsemeye, öngördüğü yolu tutup belirlediği yöntemi uygulamaya, böylelikle istem beklentilerini kendi sınırlarına uydurmaya zorlar.

Gruplardan bazısı diğerlerine oranla zayıftır. Bu baskı altında direnemez ce istemeseler bile güçlü grubun egemenliğini kabullenirler. Bu kabullenmenin artışı, güçlü olan grubun gücünün daha ileri düzeyde pekişmesi demektir.

Zorunlu kabul, istem ve beklentilerin başka bir doğrultuda gerçekleşmesine yönelinmesi uğrunda çalışmak anlamına gelir. Dolayısıyla böyle bir boyun eğme diriminde olan toplumsal gruplar için bundan sonrası ya mutsuz bir uydulukla ya da istem ve beklentilerinin eriyip yitirilmesiyle hatta umudun yitirilmesiyle süregider. Sonunda ortalıkta böyle bir toplumsal grup kalmaz.

Beri yanda bazı zayıf gruplar ise, güçlü olan grubu desteklemeye ya da onun buyrultusunu kabullenmeye yönelirken daha başka hesaplar yapar. Bu hesaplarda, özellikle gerçek istem ve beklentilerin saklanması, diğer grubun egemenliğini görünüşte ve uygulamada kabul eder görünerek zaman kazanılması, kazanılan zamanı değerlendirip karşıt güç sağlama düşünüsü yatar. Aslında bu çok tehlikeli bir oyundur; gerçek ortaya çıkarsa, bu oyunu oynayan toplamsal grubun paramparça olmasına ve asıl istemlerinin hiçbir zaman diliminde gerçekleşmemesine yol açabilir. Kaldı ki, bu oyunu oynayan bir toplumsal grup kendine oyununa da düşebilir; kazandığı zaman süresince gerekli gücü sağlayamazsa, gerçekten boyun eğmiş duruma girer.

Yol ve yöntemlerini baskı ve zorlamayla değiştirmeyen toplumsal gruplar ise onur ve saygınlıklarını korur fakat güçlerinin yetersizliğinden ötürü de başarıya ulaşma olanakları pek azalır. Bunun bilincine vardıklarında, bu gruplar iki ayrı uygulamaya başvurur:

1. Kendi içlerindeki birlik ve beraberliği, tutulan yol ve yöntemin benimsenişini, bireysel boyuta indirgeyecek tam ve yetkin bir özdeşleşme ve türdeşleşme çabasına girişirler. Böylelikle, başka nedenlere dayanarak güçlü ya da çoğunluk durumunda olmakla birlikte kendi içlerindeki özdeşleşme ve türdeşleşmeyi yeterince sağlayamamış olan grupların karşısına, kendi içinde kenetlenmiş bir tekbedenlik ile çıkarlar.

2. Kendileri gibi zayıf durumda olan ya da azınlıkta kalmış diğer gruplarla yakınlaşır, uyuşamadıkları istem ve beklentileri hiç olmazsa bir süre için bir kenara iterek, özellikle uyuştukları grupların istem ve beklentilerinin ortak aracılığı ile diğerlerini de zamanla bağdaştırmaya, böylelikle güçlerini artırmaya çalışırlar.

Her iki şekildeki uygulama, -özellikle göreli olarak zayıf grupların birbirlerine yaklaşmaları ve yakınlaşmaları, güçlü olan grupları korkutur. Karşılık olarak onlar da zayıf grupların bu şekilde güç sağlamalarını engellemek için ellerinden geleni yapar.

Toplumsal gruplardan hiç birinin istemleri, bireysel düşünü ve tasarımların etkisiyle beklendiği süre içinde gerçekleşmediğinden, zaman zaman gruplardan birinin lehine yeni birleşmeler ve katılmalar da olur.

Bunun yanı sıra, aynı nedenler parçalanmalara, dağılmalara hatta varlığın yitirilmesine de yol açabilir. Her şey, zamanın koşullarının ve çağın gerekliliklerin özellikleri altında devinir, değişim gösterir; sona erip yeniden başlar. Doğanın diyalektik yasasının gereğidir bu…

Her şeye karşın, tüm topluma, tüm insanlığa yönelik birlik ve beraberliğin anlayış ve mutluluk içerisinde gerçekleşmesi umudu ise sona ermez.

BİR ÖRNEK: “MASONLUK”

[Bu yazının, sonunda Masonluğa bağlanacağı belliydi. Ancak öyle olunca, ister istemez tarihsel konulara değinmek gerekecek.]

Modern, çağdaş anlamı içindeki Masonluğun yani bina inşaatı yapıcıları kuruluşu olan Operatif Masonluğun değil de bireyleri yetiştirip yetkinleştirme yoluyla bir evrensel barış ve mutluluk ortamını amaçlayan Spekülatif Masonluğun istem ve beklentilerinin başlangıcını araştıracak olursak, çok eskilere, binlerce yıl öncesine uzanmamız gerekir.

Çağdaş Masonluğun istem ve beklentilerinin birçoğu bundan binlerce yıl ünce de vardı. Yüce hatta kutsal denilebilecek bu istemlerin hepsi henüz gerçekleşememiştir. Belki şöyle demek daha doğru: En önemlileri gerçekleşememiştir; beklentilerin pek azı olumlu sonuca ulaşabiliştir. Geriye, gerçekleşememiş olanların da bir gün gerçekleşmesi umudu kalmıştır.

Bu arada çok çeşitli evrelerden geçilmiştir. Toplumsal istem ve beklentiler, küçük parçalara bölünmüş ya da aşamalara ayrılmıştır. Bunların bazıları, bazı çağlarda zamanın ve ortamın elverişli oluşu ya da fırsat ve olanakların doğması sonucunda gerçekleşebilmiştir. Bir başka çağda, bir başka yerde ya da bir başka ortamda duraklamalar, geçici geri dönüşler ya da zamanın gereğine uygun değişimler başgöstermiştir.

Bütün banları gözden geçirmek çok uzun ve çok karmaşık bir tarihsel inceleme yapmayı gerektireceğinden, çağdaş anlamdaki Masonluk toplumunun istem ve beklentilerini 18. yüzyılın başındaki durumundan günümüze getirmekle yetinelim.

1717 - 1723

Ortaçağ ve sonrasında, doğanın ve insanın gerçeklerini araştıran, tüm insanlık için barış ve mutluluk ideali peşinde koşan çeşitli meslek ve uğraşılardaki birçok kişinin toplumsallaşmış bir ortak istemi vardı. Özgürce çalışabilecekleri, çalışmalarını birbirlerine güven içinde aktarabilecekleri, ortak amaçları yolundaki beklentilerinin sağlanabilmesi için güç birliği edebilecekleri bir ortam ile bunu gerçekleştirebilme olanağını veren bir örgütsel düzen….

Bu istem gerçekleşmediği sürece, bunu izleyecek olan diğerlerine zaten geçilemiyor, çalışmalar bireysel boyutta ve birbirinden kopuk kalıyor, dolayısıyla bu istem bir beklentinin de ötesinde bir tutkusal özleme dönüşmüş bulunuyordu.

Bir öncekinden bir sonrakine aktarılarak yüzyıllar boyu canlılığının korunduğu bu istem ilk kez İngiltere'de gerçekleşiverdi. Epeyce zamandan beri içeriğinde spekülatif öğeler de taşımakta olan Operatif Masonluk çöktü, örgütsel varlığını spekülatiflere bıraktı. Bu örgütsel varlığın 1717 yılma kadar süregelen yönetimsel şekli değişti ve ilk büyük loca kuruldu.

Çağdaş anlamına uygun Masonluk, çok kısa bir süre içinde Kıta Avrupası'na da geçti. Orada daha da çok benimsenerek yaygınlaştı, Asya ve Amerika kıtalarına da atlayarak dünyayı sardı.

TEMEL YASA

Özgür çalışma ortamını sağlayacak olan örgütsel düzen, tüm istemlerden yalnızca biriydi. Buna bağlı beklentinin olumlu bir sonuca ulaşmış olması, daha ileri ve daha yüce birtakım istemlerin güncelleşmesine yol açtı. Bunların arasında, tüm insanların hep birlikte barış ve mutluluğunun sağlanması amacı da bulunuyor, bu uğurda çalışmak temel uğraşı olarak benimseniyordu.

Binlerce yıllık bilinen tarihi boyunca insanlık, acaba neden böylesine karşıtlıklar içine gömülmüştü?... İnsanlar ve toplumlar niçin iyi geçinememişlerdi birbirleriyle?

Araştırıldı… Nelerdi insanları birbirinden ayıran, birbirine karşı çıkaran, birbirine düşürerek yekdiğerini kırmasına neden olan, hiç barışmamacasına düşman eden, mutluluklarını acılara dönüştüren etkenler?

Bunlar tek tek bulundu ve bir önem ve öncelik sırasına göre dizildi.

Bu aşamada yeniden geliştirilen istem, insanların, aralarındaki çeşitli farklılıkları nedeniyle birbirlerini sevip kucaklamalarına engel olan yanılgılı düşünü ve tutumların ortadan kalkmasıydı. Buna çalışacak olan Masonluk da önce kendi toplumu içinde böylesine güzel bir uygulamaya örnek olmalıydı.

Şu halde, önce mason olmanın, masonca yaşamanın, masonik tutum ve çalışmanın birtakım kuralları konulmalıydı.

İşte bu noktadaki kurallar konulurken biraz ivediliğe kapılındı ve ayrıca gelecek çağların anlayış ve görüşleri üzerine yanılgıya kapılmaktan kaçınılamadı.

Önem ve öncelik sırasına göre dizilmiş etkenlerin en kolay ve en az tepki görecek olanından başlanması, diğerlerini zamanın değerlendirmesine bırakılması yolu değil de en başında yer alan ve gerek insanın gerekse toplumların en çok duyarlı oldukları "dinsel inanç"tan başlanması uygun görüldü. Belki de şöyle düşünüldü: *"Eğer bu konu çözümlenebilecek olursa, diğerlerini çözümlemek çok kolay olur fakat eğer bu konu çözümlenemeyecek olursa, diğerlerini çözüme ulaştırmış olmanın pek bir yararı görülmez."*

Her nasıl düşünülmüş olursa olsun, şöyle denildi: ***"Herkes dinsel inançlarında kendi kanısıyla baş başa bırakılmalıdır, İnancın uygulanma şekli ve görünümü önemli değildir. Masonlar, iyilik ve dürüstlük ya da onur ve saygınlık inancı içinde tutulmalıdır."***

Mason olan ve olacak bir kişinin bu konudaki yükümlülüğü düzenlenirken, *"aptalcasına bir tanrıtanımaz kişi"* ya da *"kendini dinden bağımsız sayan bir kişi"* olmaması gerektiğinin özenle vurgulanması ihmal edilmemişti ama buna karşın kızılca kıyamet koptu. Öylesine ki, mason örgütü bu konudaki sorununu kendi içinde çözümleyemezken, dışarıdaki çeşitli kurumlardan da baskılar ve tepkiler yağmaya başladı

Geleceğin koşullarına ilişkin yanılgı ise yasanın en sonunda yer alıyordu. Bunda da deniliyordu ki: "Hiçbir güç, hiçbir zaman bu yasanın hiçbir maddesini değiştiremez." Oysa hemen ortaya çıkan anlaşmazlık, daha başlangıçta böyle bir kuralın yürümeyeceğinin belirtilerini taşıyordu.

ANLAŞMAZLIK

İnanç konusu üzerindeki tartışmalar, Temel Yasa yürürlüğe girer girmez başladı. Bu nedenle 1723 tarihli temel yasa, özgünlüğünü ancak 15 yıl gibi kısa bir süre koruyabildi. Özgün yasanın en azından inanç konusunu içeren ilk maddesini beğenmeyip onaylamayanların baskın çıkışlarıyla yapılan değişikliği, bu kez özgün yasadan yana olan liberal görüşlü masonlar uygun bulmadı. Bu tartışmalar İngiltere'de süregiderken, 1723 tarihli temel yasa Kıta Avrupası'nda benimsenmiş ve uygulanmasına geçilmişti.

İlk örgütlenmenin gerçekleşmiş olduğu İngiltere'de ise konuya çok şey karıştırıldı. Özellikle eski masonların yani inşaatçı birliklerinin yasa ve kurallarının göz önüne alınması üzerinde duruldu. Ne var ki, ***"Old Charges"*** (Eski Yükümlülükler) adıyla anılan bu kuralların neler olduğu ve neler olmadığı tümüyle bilinmiyordu çünkü elde yeterli belge yoktu. Zaten pek az olan belgelerin büyük çoğunluğu bir yangında yitirilmişti.

Şimdi ortaya bir başka görüş çıkıyordu: Masonluğun, inşaatçı birliklerinin bir devamı olduğu, ancak yerine getirdiği "işlevin ve görevin şekli"nin değiştiği, bundan dolayı da Eski Yükümlülüklerin bir kenara itilemeyeceği görüşü… Bu görüşü savunanlar, sonraları bütün bunların üzerine bir de **"Landmarks"** (Sınır taşları) adı verilen, kesinlikle değiştirilemeyecekleri ileri sürülen, kuralları yerleştirdiler.

Temel Yasa üzerinde yapılan değişiklikler, bir masonun, Hıristiyanlık ilkelerine uygun bir inancının bulunmasının zorunlu olduğu görüşüyle başladı. On yıl kadar sonra yine özgün yasaya dönülmesi eğilimi ağırlık kazandı. Bir ileri bir geri derken olanlar oldu: Herkes kendi beğendiği ve benimsediği yasayı alıp birbirinden koparak gruplaştı. Doğal olarak, özgün yasayı kendi istemlerine göre değiştirerek uygulayanlar, örgütlenmelerini de salt İngiltere çerçevesinde bırakmayarak yaygınlaştırma yolunu tuttu.

18. yüzyılın ikinci yarısındaki durumu özetleyecek olursak; bir yanda o çağda zor bulunur ve bu nedenle de özellikle dinsel kurum ve çevrelerin eleştirilerine ve hatta saldırılarına uğrayan "öngörülü bir inanç toleransı"nı benimsemiş olan grup, diğer yanda ise "nitelikleri belirli bir inanç"ın benimsenmesini zorunlu gören grup vardı.

Aslında gruplaşma olgusu bununla bitmez. Başka istem ve beklentilerin farklılığından doğan gruplaşmalar da vardır ama en önemlisi budur.

Çağımızın çok daha toleranslı anlayış ve değerlendirmesi içinde o dönemin anlaşmazlık nedeni belki de "incir çekirdeğini doldurmaz" deyimiyle anlatıldığı ölçüde önemsiz bulunur. Çünkü belirli bir dinsel inancın benimsenmesi üzerinde diretenler, benimsedikleri temel yasayı yalnızca şöyle değiştiriyordu: *"Tanrı kalbi görür. Bunun için bir mason, özgür olarak vicdanının buyruklarına karşı bir işlem yapmamaya yönelmek durumundadır. Bir mason, inandığı din ve tapınma şekli ne olursa olsun, Yerlerin ve Göklerin (Dünyanın ve Cennetin) Şanlı Ulu Mimarı'na inanmalı, töresel doğruluğun kutsal görevlerini yerine getirmelidir."*

Evet, bu farklılık masonların ve bir toplum olarak Masonluğun istem ve beklentilerini de farklı bir yöne çekiyordu fakat yiene çağımızın koşulları altında değerlendirilecek olursa, pek de uyuşulamayacak bir husus sayılmamalıydı. Nitekim Spekülatif Masonluğun ilk kez örgütlendiği ve daha sonraki tüm bu çalkantılara sahne olan İngiltere'de yüz yıl kadar sonra, bütünüyle o başka etkiler altında, -savaş tehlikesine karsı ülkede oluşturulması gereken birlik ve beraberliğin Masonlukta da sağlanması zorunlu görülerek- karşılıklı görüşmelerle uyuşma ve uzlaşma olanağı bulunmuştu. Masonluk Tarihi'nin ilk birleşik büyük locası böyle kurulmuştu.

Şayet iş bu kadarla kalsaydı, amaç özdeş olduğundan belki de tüm grupların istem ve beklentileri arasında uyuşma sağlanabilir ve gruplaşma olgusu ortadan kaldırılabilirdi.

GRUPLARIN ÇEŞİTLENMESİ

Masonluğun yaygınlaştığı diğer ülkelerde, inanç konusu üzerine bir bağdaşma şöyle dursun, daha çeşitli görüşler ortaya çıkmıştı.

Her iki grubun içinde de rahatsız olanlar vardı. Üstelik bu rahatsızlıklar, diğer grubun benimsemiş olduğu inanç ilkelerine daha çok eğilim göstermekten değil, aksine içinde bulunulan grubun inançla ilgili ilkelerini kendi istem ve beklentileri açısından yetersiz bile görmesinden ileri geliyordu.

Böylelikle, her iki mason topluluğu grubunun içinde aşırılaşmaya doğru yönelmeler belirdi. Bu yönelmelerin sonucunda, bir yanda yalnız belirli bazı dinsel bağlantılıları, -özellikle Katolik olmama koşuluyla Hıristiyanları içlerine alanlar ile bazı belirli dinlere bağlı olanları kabul etmemek -özellikle Yahudileri dışlamak- gibi, yeni gruplaşmalar doğarken, diğer yanda masonlardan bazıları istem ve beklentilerini "inanç" gereğinin bütünüyle dışına taşır yani dinsel inançlarla uzaktan yakından ilgili olabilecek her türlü öğeyi Masonluğun dışında tutup, mason olacak kişilerin inançlarıyla hiç ilgilenmemeyi istem ve beklentileriyle daha uyumlu buldular.

Aynı konu üzerindeki asıl gelişmeler, 20. yüzyılın ilk yarısında, 2. Dünya Savaşı öncesinde yer aldı.

Daha 19. yüzyılda iken, kuruluş şekline az önce kısaca değinilmiş olan Birleşik Büyük Loca, kendisini Dünya Mason Topluluğu üzerinde egemen otorite olarak kabul ettirebilmek için birtakım çalışmalara başlamıştı. Bu çalışmaların amacı, çoğunluğu kendine bağlamak, bu sağlanamasa bile destek ve sempatisini kazanmak, böylelikle en güçlü grup haline gelerek önce istem ve beklentierini, sonra da yol ve yöntemini diğerlerine benimsetmekti. Bunun için bu Büyük Loca, birçok ülkede localar kurarak örgütünü genişlettiği gibi, örgütlenmiş birçok loca ve büyük locaya da ustaca bir diplomasi taktiği ile yanaşıp onları kendi cephesine çekmeyi başarmıştı.

Birleşik Büyük Loca kendi girişim ve hazırlıklarını sürdürürken, istem ve beklentileri özdeş ve benzer olan diğer birçok büyük loca da değişen çağın yenileşmiş koşul ve gereklilikleri altında aralarında amaç ve gönül birliği kurmaya yöneldiler. Uluslararası boyutta birlik kurmayı başardılar. Faka bu birlik, ne yeterince tutarlı, ne beklendiği ölçüde yararlı ne de uzun ömürlü olabildi. Grupların istem ve beklentileri, tüm çabalara karşın aynılaştırılamadı.

Kendisine katılmış olan mason örgütlerinin sayısının bir ara 40'ı birlik, benimsediği ortak temel ilkelerinde, bütün büyük locaların özgür ve bağımsız olduğunu belirterek, her büyük locanın kendine göre uygun gördüğü ayrı ayrı istem ve beklentilere saygı gösterilmesini esas alarak kurulmuş, bu kadarla kalmayarak, büyük locaları, istedikleri yol ve yöntemi seçmekte da serbest bırakmıştı. Bu olguyu şöyle değerlendirebiliriz: Büyük loca sayısı kadar ayrı grup fakat tüm gruplar arasında olumlu bir ahenk ve dayanışma.

Derken, bazı büyük localar bu toleransın daha da genişletilmesini istedi. Onların istemlerine göre, geleneksel olarak Masonlukta EVRENİN ULU MİMARI simgesel terimiyle tanıtlanan yüce ilke ve idealin varlığının tanınması da zorunlu sayılmamalıydı; büyük localar, isterlerse bu «imgesel terimi tüzük ve ritüellinden çıkarabilmeliydiler. Böylece tüm insanlığı içeren barış ve mutluluk ortamı beklentilerine, Masonluğun "inanç" kavramıyla olan bağlarını tümden koparark, daha kolaylıkla ulaşılabileceğini savunuyorlardı.

Böyle bir serbest uygulama olanağı, bu uygulamaya katılmayacak olan bazı büyük localar tarafından bile- sakıncasız görüldü. Birçok büyük loca ise, toleransın bu aşırı ölçüsünü hiç de benimseyemedi ve Birlik'ten çekildiler. Bu durum, Dünya Masonluğu üzerindeki egemen otoritesini kabul ettirmeye çalışan Birleşik Büyük Loca için kaçırılmaz bir fırsattı. Bu Büyük Loca, mason topluluğunun temel ilkeleriyle bağlantılı istem ve beklentilerini "Tanıma Koşulları" başlığı altında ilan etti.

TANIMA KOŞULLARI

İlanı edilen bu koşullar, yalnızca yıllardan beri süregelen belirli bir inanç zorunluğunu değil, bazı örgütlenme kuralları da içeriyordu. Öylesine ki,bir büyük loca, herhangi bir mason topluluğunun bir loca ya da büyük loca sayılabilmesi için, kökeninin kendisinden alınmış olmasını bir zorunlu koşul olarak ortaya koyacak ölçüde ileri gidiyordu.

Birlik'ten ayrılmış olan büyük localardan bazıları, kendi aralarında yeni bir-iki grup oluşturdu. Bazıları ise, bağımsız ve tarafsız kalmaktansa, Birleşik Büyük Loca'nm ileri sürdüğü koşulları ister istemez kabullendi. Böylece gücünün iyice arttığına inanan Birleşik Büyük Loca, birkaç yıl sonra öncekilere ek koşullar da ileri sürdü.

Araya giren 2. Dünya Savaşı, daha birçok büyük locanın zayıflamasına neden oldu. Uluslararası düzeyde egemen otorite olmak peşinde koşan Birleşik Büyük Loca, bu zayıflamaların her birini değerlendirerek kendi istemleri doğrultusunda kullanmaktan geri kalmadı. Bu arada, bir zamanlar Temel Yasa'nın değiştirilemezliğini öncelikle kendisinin savunmakta olduğunu âdeta unutarak, sonradan ortaya çıkarmış olduğu kuralları ve koşulları da birer "Landmark" olarak Temel Yasa'nın kapsamındaymış gibi gösterip, bu kez bunların tümünün değiştirilemezliğinin savunusuna geçti.

RÎT OLGUSU

Tüm bu olaylar, mason topluluğunun, daha operatif dönemden spekülatif döneme ilk geçişinde, istem ve beklentileri bakımından özdeş ve türdeş olmadığını gösterir. Ayrıca şunu da gösterir: İlk ve özgün Temel Yasa oluşturulurken, mason topluluğunun gelecekteki değil, o günkü istem ve beklentileri bile yeterince açıklıkla ve ayrıntılarıyla belirlenmemiştir. Çağın değişen koşullarının, istem ve beklentileri de değişime uğratacağı düşünülmeksizin, Temel Yasa'ya bir değiştirilmezlik damgası vuruluvermiştir. Kaleme alındığı tarihlerde henüz Operatif Masonluk bütünüyle tarihe karışmamış olduğundan, günümüzde bile geçerlilikleri yadsınmayan bazı maddeler, inşaatçılık mesleğinin uygulanmasında uyulması gereken temel ve töresel kurallar olduğu gibi kalmıştır.

Her şeye karşın masonlar, Temel Yasalarına saygıda kusur etmemeye ve bağlılıklarını sürdürmeye olanca güçleriyle çalıştı. Ancak Temel Yasa, çağdaş toplumsal istem ve beklentileri karşılayamadığından, bir yandan yorum yapmaya girişirken, diğer yandan da yol ve yöntemlerini geliştirmek zorunda kaldılar.

Özellikle Kıta Avrupası'nda, hepsi de mason olmakla birlikte, bireylerin çok farklı istem ve beklentilerinin bulunduğu daha 18. yüzyılın ortalarında iken belirginleşmişti. "İnanç" konusunun da dışında, herkes tüm toplumu kendi istem ve beklentilerinin doğrultusuna çekmeye çalışıyordu. Bunda, mason topluluğunun içine karışan çok farklı hatta birbirlerine karşıt amaçlı kurumların üyelerinin bulunmasının etkisi de vardı.

Bu sıralarda artık Aydınlanma Çağı'na giriliyordu. Mason topluluğunun dışında birçok bilimsel, filozofik, hümanist, dinsel ve bunun gibi daha özel nitelikli topluluklar oluşuyordu. Bu toplulukların kendi amaçlarına uygun istem ve beklentileri çok daha açıklıkla ve ayrıntılarıyla belirlendiğinden, mason topluluğu, özdeş ve türdeş olamayışının acısını çekiyordu. Yalnızca Temel Yasa'nın içeriği bakımından değil, yol ve yöntem bakımından da örgütsel düzen kurulurken düşünülememiş ya da ihmale uğratılmış çok şey vardı.

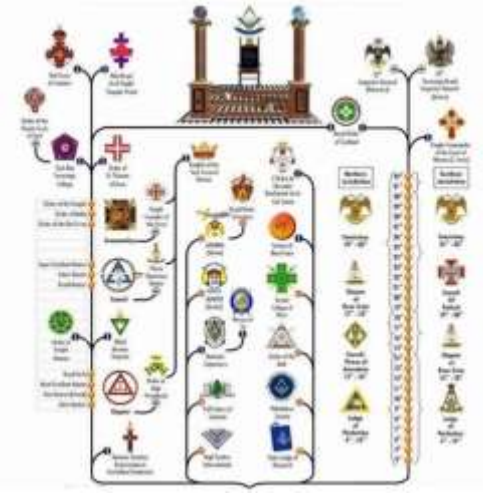
Gereksinme duyulan birçok hususun geliştirilmesine topluluğun o günkü yapısı içinde olanak görülemiyor hatta sakıncalı bile bulunuyordu. Bir arındırma yapılmalıydı. Ancak bu işlem, topluluğun nüfusunu da azaltmamalıydı. Bunun çaresi, yüksek derecelerin oluşturulmasında bulundu.

Fakat yüksek derecelerde de farklı istem ve beklentiler kendilerini gösterdi. Üstelik yüksek derecelerde istem ve beklentilerin özdeşleştirilemeyişi, yol ve yöntemin farklılaşmasını da zorunlu hale getiriyordu.

İşte bu etkenlerle, yer yer birbirine benzer fakat yer yer birbiriyle hiç benzerliği olmayan yol ve yöntemler, yani **RİTLER** doğdu.

Spekülatif Masonluğun yaklaşık 250 yıllık yakın tarihçesi boyunca, değişik adlar altında yüzlerce rit oluştu. Her rit, özellikle yol ve yöntem bakımından yeni bir istem ve beklenti dolayısıyla kuruldu ama birçoğu aralarında uzlaşma sağladı ve birleştiler. Bazısı ise varlığını öyle pek uzun bir süre koruyamadı. Sonuç olarak bunlardan ancak birkaçı günümüze kadar gelebildi.

[Bugün (2024 yılında) dünya yüzünde öyle "birkaç" değil, yaklaşım 20 dolayında mason ritinin ve sisteminin çalışmalarını sürdürdüğü biliniyor.]

IRK VE CİNSİYET AYIRIMI

İstem ve beklentilerle doğrudan ilgisi olmamakla birlikte, 18. yüzyılda mason topluluğu içinde iki ayrı sorun daha ortaya çıktı.

Bunlardan biri, kadınların da mason olup olamayacağıydı, Bazı mason örgütleri böyle bir isteme karşı şiddetle karşı koyarlar, bazıları da tolerans gösterip hem kadın hem erkek üye kabul eden localar kurdu. Yalnızca kadınların üye oldukları localar bile kuruldu. Ne var ki bu yenilik, bu yola girenlerle karşı çıkanların arasını daha da açtı.

Bir diğer önemli sorun, siyah ırktan gelenlerin mason olup olamayacağı idi. Özleri nedeniyle insanlar arasında biç bir ayırım gözetilmemesi gereken mason topluluğu içinde bu konu da bazı yörelerde, o çevrede yaşayan insanların sosyal yaşam koşullan ve anlayışları çerçevesinde değerlendirildi. Bir diğer deyişle, toplumun yanılgılarını düzeltmeyi, toplumu doğru ve güzel olana yöneltmeyi bir görev olarak üstlenmiş olan Masonluk, burada ve bu konuda toplumsal önyargılara boyun eğdi. Siyah ırktan gelenler mason oldu olmasına ama bazı yörelerde ayrı ayrı gruplarda çalışmak zorunda kaldılar.

İşin ilginç yönlerinden biri, ırk ayırımının yalnızca beyaz ve siyah ırklar arasında düşünülmesidir; sarı ve kırmızı ırklardan pek söz eden olmaz.

Irk ve cins ayırımından doğan grupların arasında aslında diğerlerinden farklı bir uyuşmazlık yoktur. Dolayısıyla ortadaki sorunun çözümü de0 örneğin bir "inanç" konusundaki gibi çok karmaşık ve çok seçenekli değildir.

SENTEZ: "DÜZEN"

Tüm bu değinilmiş olan ve benzeri konulardaki istem ve beklentilerin farklılığı, izlenecek yol ve uygulanacak yöntemin uyumlu bir şekilde saptanıp belirli kurallara bağlanmasını gerektirdi. Bir başka deyişle, mason topluluğu içinde herhangi bir grubun istem ve beklentileri, izlenen yol yöntemle bağdaşır ve yansıtılır oldu. Dolayısıyla, farklı grupların örgütlenme ve çalışma şekilleri de önceki tüm konuların âdeta bir sentezi olan DÜZEN sorununu gündeme getirdi.

Bugün, her mason locası ve büyük locası, kendisinin "düzenli" olduğu görüşündedir. Buna karşılık bazı büyük localar, yol ve yöntemleri kendilerininkilerle aynı, ez azından yeterince benzer olmayan masonik kuruluşları "düzensiz" olarak nitelendirir. Bir mason locası ya da büyük locasının bir diğerini düzensiz olarak nitelendirmesi, onu "gerçek bir mason kuruluşu" olarak saymaması ile hemen hemen aynı şeydir.

Gerçek bir mason kuruluşu nasıl olur? Hangi koşullar ve uygulamalar bir kuruluşun gerçek bir mason kuruluşu olduğunu kanıtlar?

Bu sorulara yanıt getirmek bu çalışmanın amaç ve kapsamının dışındadır. Yalnız şunu özenle belirtmek gerekir ki, hepsi de kendilerinin birer gerçek mason kuruluşu olduklarını savunan loca ve büyük localar arasında iş bu mertebeye gelince, toplumsal istem ve beklentileri tümüyle özdeş ve türdeş olsa da birlik ve beraberliğin oluşması artık çok zordur.

Her şeye karşın, temel amaç BİRLİK VE BERABERLİK olduğu sürece, bunun gerçekleşmesi umudu vardır ve olacaktır. Gelecek çağların bir döneminde masonlar, kendilerinden öncekilerin başaramadıkları "Evrensel Mason Birlik ve Beraberliği"nin oluşturulmasını sağlayacaklardır.

Geleceğin masonları için, ne ırk, ne din, ne cinsiyet, ne inanç, ne sosyal sınıf ne de politik eğilimler arasındaki farklılıklar, aynı amacın, -dolayısıyla istem ve beklentilerin- gerçekleşebilmesi yolunda birlik ve beraberlik oluşturmak bakımından bir engel sayılmayacaktır. Yol ve yöntemleri değişik bile olsa, istem ve beklentileri önce türdeşleşecek, sonra özdeşleşecektir.

Bu çağın masonları nasıl geçmiş çağların masonlarının tutum ve davranışlarını eleştiriyorsa, gelecek çağların masonları da bugünkülerin tutum ve davranışlarını eleştirecektir. Değeri tartışılmaz olan zamanı boşa, yararsız ve gereksiz tartışmalarla harcamış olduklarını söyleyeceklerdir.

Bu geleceğin bilincinde olan günümüzün masonları, insanlık idealinin gerçekleştirilmesi doğrultusundaki amaç ve ilkelerinden ayrılmaksızın, geleceğe yönelik umutların yakınlaştırılması için de çalışmalıdır.

TÜRKİYE'DEKİ DURUM

Türk Masonları, Masonluğun tüm toplumlara ve tüm insanlığa yönelik evrensel ve yüce ülküsünün peşinde koşmaya taşladığından bu yana, ulusun onur ve saygınlığı ile uyumlu bir tutum benimsedi.

Modern Masonluğun dünyada yaygınlaşmaya başladığı ilk yıllardan beri vardı Türk Masonları fakat kendi bünyelerinde tam tutarlı, tümüyle ulusal nitelikteki bir örgütlenmeyi 1909 yılında ancak gerçekleştirebildiler. O tarihten bu yana, 60 yıl boyunca, ne ulusal ne de evrensel boyuttaki istem ve beklentilerini, yol ve yöntemlerini değiştirmeksizin, ancak çağın hızla derişen gerek ve koşullarına ayak uydurmayı da ihmal etmeden, tüm insanların hep birlikte barış, gönenç, sevgi, anlayış ve mutluluk içinde yaşayarak evrime yönelmeleri uğruna çalıştılar.

Bu nedenle Türk Masonları, bilgisizlikle, bağnazlıkla, dogmaların her türüyle, kötülüklerle, tüm olumsuzluklarla savaşmayı görev edindi, hiç bir aşırılığa kaçmamak koşuluyla, her konuda insanların görüşlerine, inançlarına, geleneklerine, anlayışlarına, törelerine saygı ve tolerans göstermeyi kendilerine yaraşır buldu ve uyguladılar.

Hiç bir zaman bölücülükten, kaynak ve nedenleri her ne olursa olsun insanlar arasında ayırım ve ayrıcalık gözetmeden, herhangi bir sosyal sınıf ya da zümrenin bir diğeri üzerinde egemenlik ya da üstünlük taslamasından yana olmadılar. Çoğunlukta olmalarından ötürü ya da çeşitli oyunlarla güç kazananları desteklemekten veya onlarla işbirliği etmekten, hele hele kendilerini olduğundan başka türlü göstererek ikiyüzlü diplomatik oyunlara girmekten özenle sakındılar. İyi ve doğru olanın, hakkın ve haklının, evrensel adaletin, bilim ve akıl yolunun, birlik ve beraberliğin, güzellik için dayanışmanın yanında oldular.

Tüm istem ve beklentilerini böylece oluşturup geliştirdiler. Yol ve yöntemlerini buna göre belirlediler. Ailelerinden başlayarak çevrelerine, Türk ulusuna ve tüm insanlığa yararlı olacak, onlar için çalışıp didinecek, bilgili ve kültürlü, özverili ve yetenekli, saygın ve erdemli, yapıcı ve kurucu olduğu kadar yapıp gerçekleştirdiklerinden dolayı öğünüp kibirlenmeyecek alçakgönüllü masonlar yetiştirip topluma armağan ettiler.

Türk Masonlarının 60 yıllık geçmişi boyunca yapıp ettiklerini sayıp dökmenin hiçbir anlamı yok çünkü yapmaları gerekenlerle oranlanırsa, daha henüz hiçbir şey yapmadılar.

Derken, aralarından birkaç mason, kendi bireysel görüş ve istemleriyle diğerlerinin toplumsal görüş ve istemlerini yeterince uyumlu bulmadı ve bu gidişi değiştirme hazırlıklarına başladılar. Berikiler, onların istemlerini onaylamadı; beklediler. Bütünüyle bambaşka bir sorunun çözümlenip sonuçlanmasıyla uğraştıkları bir esnada, ötekiler, istemlerini bir "oldu-bitti"ye getirmeye kalkıştı. Oysa o sıralarda berikiler, kendi topluluklarının iç işleriyle ilgileniyordu.

Aslında bu nedenden kaynaklanan fakat sanki ülkenin iç politikasıyla ilgiliymiş gibi gösterilen, uygulamada da mason topluluğunun yönetim organlarının belirlenmesiyle ilgili birtakım sorunlar çıktı. Olmadık tartışmalar yapıldı. Masonlar, Masonluğu ve "mason" olduklarını, amaçlarını ve ilkelerini, sevgi ve saygıyı âdeta unutur duruma düştü. Birbirlerini üzdüler, incittiler, kötülediler, özetle söylemek gerekirse, Masonluğa yakışmayacak, kendi beklentileriyle de ters düşen birtakım davranışlarda bulundular.

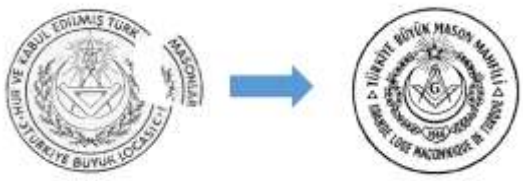
Öylesine bir bunalımdı ki bu, haklı ve haksız ayırt edilemezdi. Herkes kendine göre haklıydı ama herkes aynı zamanda haksızdı, Türk mason topluluğunun bu hallere düşmesine ya neden olduğu ya da göz yumduğu için…

Gün geldi, olaylar sona erdi ama tartışma dinmemişti. Kimileri konuşmak ve görüşmek, geçmiş de olsa olayları incelemek, kalan uyuşmazlıklara çözüm bulmaya çalışmak istiyordu. Buna karşılık kimileri geçmiş son bir-iki yılın ateşli olaylarını küllendirip konuyu kapatmaya çalışıyordu. Kimileri "önce özgürlük ve sonra eşitlik" diyordu; kimleri ise bunun tam tersini ileri sürerek kimsenin konuşmamasında diretiyordu. Türk Masonluğu'nda öteden beri benimsenmiş üç temel ilkeden birinin KARDEŞLİK olduğunu unutmuş gibilerdi her nasılsa.

Tüm bu atışma ve didişmeler dayanma sınırını aştı. Amaçlar, ilkeler, görüşler, istemler ve beklentiler ile yol ve yöntem, 60 yıl öncesinden farksız, tümüyle özdeş ve türdeş olduğu halde Türk Masonluğu'nda ayrılık doğdu.

Kimileri yepyeni bir mason örgütü oluşturdu yani ikinci bir büyük loca kurdular. Diğerleri geri kalana sahip çıktı.

Bu arada sayısal çoğunluk, tüm tartışma ve çekişmelerden uzak kaldığı gibi, bekleyip gelişmeleri görmeyi ve bundan sonra kendi beklentileri açısından en uygun ve elverişli olanı seçmeyi yeğledi. Hepsine birden gücenip, bir daha dönmemecesine ayrılanlar da oldu.

İstem ve beklentileriyle tam bir uyum içinde olmasa bile, kişinin, üyelerinden olduğu bir toplumsal grubu terk ederek bir diğerine katılması pek ender ve pek zor gerçekleşebilen bir olgudur. Hele bunu bir grup halinde değil de bireysel karar verişle tek başına gerçekleştirmek büyük yürekliliktir.

Bundan dolayı, tüm olaylarda çekimser kalmayı yeğleyen çoğunluk, yerini değiştirmedi. Sonraları bir gruptan diğerine bazı gidiş-gelişler olduysa da bunların üzerinde durmaya pek değmez.

Bütün bu oluşumlar Türk masonlarının yine bir araya gelmesini, önceki günlere dönmesini, üstelik geçirdiklerinden ders alarak biraz daha olgunlaşmış bir şekilde güç kazanmasını engellemezdi aslında… Fakat gruplardan birinin önderleri, yol ve yöntemin değiştirilmesine ilişkin önceki girişimi yeniden alevlendirdiler.

O yol ve yöntem, içerdiği istem ve beklentiler, bu coğrafyadaki insanlara uygun değildi; gene de değildir. Fakat dünyadaki mason topluluğunun sayısal çoğunluğu, -içtenlikle ve gerçekten benimseyerek olsun ya da olmasın- bu yolu seçmiş olarak uygulamakta, istem ve beklentilerini buna uygun bir yöntemle gerçekleştirme arayışını sürdürmekteydi. Türkiye'deki gruplardan nüfusu daha kalabalık olanı da gönülden istem ve beklentileriyle uyuşmasa, yalnızca dış görünüşte olsa bile en azından dünyadaki çoğunluk uyum sağlayıp elbirliği edilmesi düşüncesiyle, benimsenen yolun ve uygulanan yöntemin değiştirilmesi işlemini de gerçekleştirdi.

Böylelikle, örgütsel görünüşte birbirlerinden iyice ayrılmış oldular.

Şimdi biraz daha eskimiş olan bu olayları bir kez daha hatırlayarak; o zamandan günümüze dek süregelmiş karşılıklı suçlamaları, masonların birbirlerinin yanlışlık ve yanılgılarını ortaya serip, sübjektif görüşlerle kendi gruplarının doğruluğunu ve haklılığını savunmayı, diğer grubun yanlış ve haksız olduğuna ileri sürmeyi, Türk Masonluğu'nu bu hallere düşürmüş olanları da suçlamayı bir yana bırakıp, bir masona yaraşır şekilde düşünmek gerek.

Amaçlar… Aynı.

İstem ve beklentiler… Onlar da aynı.

İlmeler... Hemen hemen aynı.

Yol ve yöntemler biraz farklı ama benzerlikler farklılıklarımdan daha çok ve daha önemli.

Şu halde görülüyor ki, bugün değilse bile yarın yine birlik ve beraberlik içinde olacak, birbirlerini **kardeşçe** kucaklayarak yekbedenleşecek, amaçları doğrultusundaki çalışmalarını el ele, omuz omuza, gönül gönüle sürdürebilecekler. Daha bilinçli, daha güçlü, daha sevgi ve içtenlikle dolu olarak, hep birlikte yürüyecekler aynı yolda, aynı yöntemi uygulamadan…

Böylece hizmet edecekler yerel olarak insanımıza ve insanlığa… Bir masondan bekleneni, Türk ulusunun her gerçek aydınından beklediğini, olabildiğince az noksanlı bir şekilde yerine getirecekler. Görevlerini yapmış olmanın mutluluğu ile katılacaklar evrimsel süreç olgusuna.

Türk Masonları, geleceğe böylesine bir umutla bakıyor.

[Bu yazının özgün olarak yaklaşık kırk yıl önce kaleme alınmış olduğunu hatırlatmak gerek. Günümüzde (2024) bu bağlamda olumlu gelişmeler var.]